

MILAX GAGATES IN SCHAGEN

Daan W. Wolfskeel & Henk Dekker

Milax gagates in Schagen

A new locality for *Milax gagates* in Noord-Holland, the Netherlands, is recorded.

Vijftien jaar terug ontdekte de eerste auteur in zijn woonplaats Schagen *Tandonia sowerbyi* (Férussac, 1823) (Wolfskeel & Dekker, 1990), kilometerhok 14-44-21. Nu trof hij op 5 december 2004 in Schagen weer een in Nederland zeldzame vertegenwoordiger van de kielnaaktslakken (Milacidae) aan: de zwarte kielnaaktslak, *Milax gagates* (Darparnaud, 1801), ditmaal in kilometerhok 14-43-25. Tot zijn niet geringe verrassing zag hij op die dag, toch erg laat in het seizoen, een onmiskenbare zwarte kielnaaktslak van ongeveer zeven centimeter lengte over het tegel terras van zijn achtertuin kruipen. Met behulp van Elseviers slakkengids (Kerney et al., 1980) was de determinatie niet moeilijk. Het ongetwijfeld volwassen dier was bijna egaal donkergrijs, waarbij de opvallende lange kiel iets lichter was dan de aangrenzende delen van de rug. De ademopening vertoonde geen lichte zoom, de voetzool was lichtgrijs en het overvloedig geproduceerde rug-slijm was kleurloos.

Sinds 1962 is *Milax gagates* in Nederland bekend, voor het eerst gevonden te Yerseke (Den Hartog & Sandee, 1962). De verspreiding van deze soort in Nederland kan wel als typisch antropogeen worden gekarakteriseerd, daar de meeste vindplaatsen typisch door de mens beïnvloede plaatsen zijn, zoals tuinen e.d. *Milax gagates* is in Nederland vastgesteld op enkele plaatsen in Zuid- en Midden-Limburg, op Zuid-Beveland (Gittenberger et al., 1984), op Schouwen-Duiveland en meer recentelijk ook in en bij Amsterdam (De Bruyne

et al., 2001). In Rijsenhout vond Ineke Peters de soort in haar eigen tuin (De Bruyne, pers. com.). Op twee plaatsen in westelijk Noord-Brabant is de soort nu ook gemeld (De Bruyne, 2003 & Boesveld, 2005). Een populatie langs autosnelweg A9 bij Lijnden, nabij Badhoevedorp, is door wegwerkzaamheden nu verdwenen (A.N.M., 2002). Een kaart met de verspreiding is te vinden op de website van Stichting Anemoon, hieruit blijkt dat de soort nu bekend is uit 18 uurhokken (5x5 km vakken).

De Nederlandse naam "zwarte kielnaaktslak" (De Bruyne et al., 1994) kan misverstanden oproepen omdat we eerder met donkergrijze, antracietkleurige of leigrijze dan met zwarte exemplaren te maken hebben. Dit vooral ook omdat de andere Europese soorten *Milax nigricans* en *Milax niger* (vertaald resp. 'zwartachtig' en 'zwart') meer aanspraak maken op de naam "zwarte kielnaaktslak". Een meer toepasselijke naam voor *Milax gagates* zou zijn donkere kielnaaktslak of gitzwarte kielnaaktslak. Het woord *gagates* (Latijn) betekent namelijk git, een als siersteen gebruikte koolstofrijke delfstof ontstaan uit fossiel hout, dat meestal een donkere bruinzwarte kleur heeft.

Literatuur

- ATLASPROJECT NEDERLANDSE MOLLUSKEN, 2002. Zwarte kielnaaktslak bij Lijnden; slachtoffer! Voelspriet 1(1): 6.
BOESVELD, A., 2005. Inventarisatie van de landslakken van Noord-Brabant. Rapportnummer EIS2005-02. 107 pp.

- Stichting European Invertebrate Survey - Nederland.
<http://www.naturalis.nl/sites/naturalis.nl/contents/i000890/slakken-noord-brabant.pdf>
- DE BRUYNE, R. H., R. A. BANK, J. P. H. M. ADEMA & F. A. PERK, 1994. Nederlandse naamlijst van de weekdieren (Mollusca) van Nederland en België. Backhuys Publishers. Leiden. 1-149.
- DE BRUYNE, R. H. & C. M. NECKHEIM (EDS), 2001. Van nonnetje tot tonnetje, de recente en fossiele weekdieren (slakken en schelpen) van Amsterdam. Schuyt & Co. Haarlem. 1-207.
- DE BRUYNE, R.H., H. WALLBRINK & A. GMELIG MEYLING, 2003. Basisrapport Rode Lijst – Stichting European Invertebrate Survey - Nederland / Stichting Anemoon. Leiden & Heemstede.
- DEN HARTOG, C. & A.J.J. SANDEE, 1962. *Milax gagates* en *Limax valentianus*, twee zeldzame naaktslakken in Yerseke. Basteria 25: 83-85.
- GITTENBERGER, E., W. BACKHUYS & T. E. J. RIPKEN, 1984. De landslakken van Nederland. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Hoogwoud. 1-184.
- KERNEY, M. P. & R. A. D. CAMERON, 1980. Elseviërs slakkengids. Elsevier. Amsterdam & Brussel. 1-310.
- STICHTING ANEMOON, 2005. *Milax gagates* (Draparnaud, 1801), zwarte kielnaaktslak.
<http://www.anemoon.org/anm/soorten/74000.htm>
- WOLFSKEEL, D. W. & H. DEKKER, 1990. Nieuwe vondsten van landslakken (Milacidae) in Nederland. Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging 254: 692-693.

Adressen auteurs:
Daan W. Wolfskeel
Kievitlaan 8
1742 AD Schagen
daanwolfskeel@hotmail.com

Henk Dekker
Scheidersweg 1
1731 LX Winkel
h-dekker@quicknet.nl